שגיאות מי יבין
"מנסתרות נקני
להערות ושיפורים
יצחק שרביט
7937457@gmail.com
050-7937457

שאלות ידע על פירוש רש"י (ומעט מיומנויות וחשיבה) | פרשת במדבר עליית ראשון

שם התלמיד העמל בתורה: _____ הי"ו כיתה _____

הערה: השאלות הן על קטעי פירוש רש"י הכתובים בכתב גדול בלבד, ולא אותם קטעים הכתובים בגודל קטן מאוד!

דע וזכור! רש"י הקדוש ישב תרי"ג ימי תעניות כנגד תרי"ג מצוות - לפני שכתב את פירושו הקדוש על המקרא!!! ע"פ הרב החיד"א (חי לפני כ250 שנה) בספרו על חכמי ישראל "שם הגדולים"

זאת ועוד, דע וזכור! על פירושו של רש"י, ממה שידוע לנו - נכתבו כ400 פירושים להבין את דבריו ומה התכוון בכל מילה ומילה שכתב!!!

* עיקר מקורותיו של רש"י לדיונים והבירורים ההלכתיים והרעיוניים לפירוש הפסוקים בחומש במדבר, הינו מספר ה**"סִפְרֵי"** (בעברית: "הספרים"), וכן מהתלמוד הבבלי. ה**ספרֵי** הינו בעצם שני ספרי מדרשי הלכה, כלומר לימודים מן הפסוקים לצורך ידיעת ההלכה (ויש בו גם לא מעט מדרשי אגדה), שנוצר בתקופת התנאים, על הספרים במדבר והדברים, ונערך בתקופת המעבר שבין התנאים לאמוראים. **ה**ספרֵי **על חומש במדבר - מבית מדרשו של ר' ישמעאל**; ועל חומש הדברים – מבית מדרשו של ר' עקיבא. שניהם תנאים שפעלו בדור שלישי לתנאים.

כמו כן מדרש **במדבר רבה** (שיש בו בד"כ דברי אמוראים, ונערך לספר לפני כ1000 שנה), על חומש במדבר מהווה מקור חשוב לדרשות הרעיוניות שבפירושו של רש"י.

* כל מקום שכתוב בפירוש רש"י **ספרֵי** בתוך סוגריים , הכוונה היא, שמדובר בדברים שרש"י מביא ממדרש ה**ספרֵי**, וכפי הבנתו את ה**ספרֵי** כשינויי נוסח שעשה, הבאת דעה מסויימת מתוך מספר דעות שבמדרש, פירוש שהוסיף לדברי המדרש ועוד.

* שני מושגים חשובים בעולם הדרשות ההלכתיות (לימודים הלכתיים של חכמי התלמוד מהמקרא) שב**ספרֵי** ובשאר ספרי המדרש וגם בתלמוד: **"מדרש יוצר"** – מדרש הכתובים היוצר ומגלה מתוך הפסוקים, דין שעד הדרשה לא היה ידוע לעם או שנשכח ברבות השנים והצרות, ומעתה יודעים עליו ומיישמים אותו בפועל. **מדרש כזה יוצר דין חדש!** **"מדרש מקיים/מסמיך"** – הדין כבר היה ידוע לעם, וקיימו אותו מימות משה רבינו, כי העם למד אותו ממנו בתורה שבע"פ, והוא עבר מדור לדור; אלא שעד הדרשה לא ידעו היכן דין זה נמצא/רמוז במקרא עצמו. הדרשה מסמיכה את הדין על מקרא מסוים, ומעתה יש קיום יותר חזק לדין, כי הסמיכו אותו למקרא עצמו. **מדרש כזה רק מגלה היכן רמוז במקרא דין שכבר ידוע מדור לדור! רוב המדרשים הם כנראה מדרשים מקיימים ולא יוצרים!**

במדבר פרשת השבוע במדבר פרשת השבוע במדבר פרשת במדבר פרשת במדבר פרשת

מיפקד בנ"י - הציווי ורשימת הנשיאים - ראובן - שמעון - גד - יהודה - יששכר - זבולון - אפרים - משנה - בנימין - דן - אשר - נפתלי - ס"ך המיפקד	**איה תפקדות לויבתוך בנ"י ושונות ובתפקידו וחניתו**	**ציווי ה' לאופן חנית הדגלים** - ממזרח יהודה: יששכר וזבולון - מדרום ראובן: שמעון וגד - ממערב אפרים: מנשה בנימין - מצפון דן: אשר ונפתלי	**סיכום והחימה המיפקד**	**מיפקד הלוויים** **וקיצור תפקידיהם** - גרשון ממערב - קהת מדרום - מררי מצפון - ס"ך הלוויים	**החלפת בכורי בנ"י בלוויים לעבודת המשכן**	**תפקיד משפחת קהת** - פרוכת המסך - השולחן - המנורה - מזבח הזהב - מזבח העולה - פקודת אלעזר - אזהרה שלא ימותו

תלמיד יקר! הנחיה חשובה: כל דיבור מתחיל ברש"י ופירושו קרא פעמיים: פעם אחת נסה להבין בעצמך ללא ההסבר באותיות הקטנות. ופעם שניה עם הפירוש באותיות הקטנות, הן לצורך בדיקה שאכן הבנת נכון, והן לצורך הבנה יותר טובה.

א. וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי בְּאֹהֶל מוֹעֵד
בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:

* בטרם בואך להיכל פירושו הקדוש של רש"י, כתוב את פשט הפסוק בלשון ברורה ופשוטה, המובנת לכול, כפי הבנתך.

ה' דיבר _____

_____

וידבר. במדבר סיני באחד לחדש: וגו' מתוך חיבתן לפניו שאוהב אותם מונה אותם כל שעה סופר אותם כל פעם מחדש, כשיצאו ממצרים מנאן ספר אותם , וכשנפלו כשמתו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים כדי לדעת כמה נשארו. כשבא להשרות שכינתו עליהן בהקמת המשכן מנאן. באחד בניסן הוקם המשכן, ובאחד באייר מנאם (במדבר רבה):

1. מדוע ה' מונה כל פעם מחדש את עמו?
_____

2. ציין את אותם מקומות/הזדמנויות בהן ה' מנה את עמו, ומדוע מנאם (לפי הכתוב ברש"י, או לפי הבנתך, אם לא כתוב?
_____

_____

_____

3. באיזה מנין מכל המנין מדובר בפסוקנו?
_____

4. כמה פעמים בסה"כ מנה ה' את עמו מיציאת מצרים ועד תחילת חומש במדבר? ___ ולאורך כמה זמן התקיימו המנינים?
_____

5. מה מלמדים אותנו דבר זה שה' מרבה לספור את עמו כל פעם מחדש, על יחסו לעמו?
_____

_____ כתוב משל לצורך המחשת הענין? כמו מישהו ש_____

_____

ב. שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ תספרו כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת כָּל זָכָר לְגֻלְגְּלֹתָם לפי ראשיהם:

* בטרם בואך להיכל פירושו הקדוש של רש"י, כתוב את פשט הפסוק בלשון ברורה ופשוטה, המובנת לכול, כפי הבנתך.

תספרו _____

_____

למשפחתם: דע מנין כל שבט ושבט:
לבית אבתם: מי שאביו משבט אחד ואמו משבט אחר יקום יהיה נחשב על שבט אביו (גמ' בבא בתרא):
לגלגלתם: על ידי שקלים בקע מידת משקל של כסף, כלומר מחצית של שקל לגלגולת לכל אחד ואחד:

1. מהי כוונת הכתוב "למשפחותם"? _____ מה הייתי חושב ללא פירושו של רש"י?
_____

2. אדם מישראל שאמו משבט יששכר ואביו משבט גד – לאיזה שבט ייחשב במנין בנ"י? _____ צטט את המילים

ברש"י האומרות זאת? "_____" מהיכן למד זאת רש"י?
_____

3. באיזה אופן ייספרו את בנ"י? פרט!
_____

_____ פתח בתחילת פרשת "כי תשא" שבחומש שמות וצטט את המילים שם הקשורות לאופן ספירת העם.
"_____"

"_____

ג. מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ תספרו אֹתָם לְצִבְאֹתָם אַתָּה וְאַהֲרֹן:

כל יצא צבא: מגיד יוצא מהכתוב ש-שאין יוצא בצבא חייל פחות מבן עשרים שנים:

1. מאיזה גיל היו מתגייסים לצבא בני ישראל? _____ ציין כמה דברים להם היה משמש צבא זה, לפי הבנתך.
_____

_____

2. כיצד למד זאת רש"י מפסוקינו? _____

_____

ד. וְאִתְּכֶם יִהְיוּ אִישׁ אִישׁ לַמַּטֶּה לכל שבט אִישׁ רֹאשׁ לְבֵית אֲבֹתָיו הוּא:

ואתכם יהיו: כשתפקדו אותם יהיו עמכם נשיא כל שבט ושבט:

1. כמה אנשים יעסקו במנין בנ"י? _____ הוכח את תשובתך מן הפסוק ומרש"י.
_____

_____

2. מדוע, להבנתך, צריך כל נשיא ונשיא מהשבטים בספירת העם?
_____

_____

ה. וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַעַמְדוּ אִתְּכֶם לִרְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן שְׁדֵיאוּר: ו. לְשִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן צוּרִישַׁדָּי: ז. לִיהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב:
ח. לְיִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר: ט. לִזְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן חֵלֹן: י. לִבְנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן עַמִּיהוּד לְמְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן פְּדָהצוּר: יא. לְבִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן גִּדְעֹנִי: יב. לְדָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן עַמִּישַׁדָּי: יג. לְאָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן עָכְרָן: יד. לְגָד אֶלְיָסָף בֶּן דְּעוּאֵל: טו. לְנַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן עֵינָן:

טז. אֵלֶּה קְרוּאֵי הָעֵדָה שקראו להם לספירה נְשִׂיאֵי מַטּוֹת אֲבוֹתָם רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם:

אלה קרואי העדה: שבד"כ הנקראים לכל דבר חשיבות שבעדה:

1. מי נקראים "קרואי העדה"? _____ מדוע הם נקראים כך?
_____

_____

2. ציין, להבנתך, עוד כמה "דבר חשיבות שבעדה" שהיו הנשיאים מוזמנים אליהם.
_____

_____

יז. וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֵת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְבוּ נאמרו בצורה מפורשת בְּשֵׁמוֹת:

* בטרם בואך להיכל פירושו הקדוש של רש"י, כתוב את פשט הפסוק בלשון ברורה ופשוטה, המובנת לכול, כפי הבנתך.

משה ואהרון _____

_____

האנשים האלה: את שנים עשר נשיאים הללו:
אשר נקבו: לו למשה מפי ה' כאן בשמות:

כיצד ידע משה, אלו אנשים חשובים מכל שבט, עליו לבחור לצורך מנין העם?

_____

יח. וְאֵת כָּל הָעֵדָה העם הִקְהִילוּ אספו בָּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּתְיַלְּדוּ עַל מִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְגֻלְגְּלֹתָם:
ויתילדו על משפחתם: הביאו ספרי יחוסיהם רשימות ממי נולדו, מי סבא שלהם וכו' **ועידי חזקת** הוכחה **לידתם** כל אחד ואחד, להתייחס על השבט מאיזה שבט הוא באופן ודאי:

* בטרם בואך להיכל פירושו הקדוש של רש"י, כתוב את פשט הפסוק בלשון ברורה ופשוטה, המובנת לכול, כפי הבנתך. מילה שלא מובנת ואינך יכול לבארה – כתוב אותה כמו שהיא.

ואת כל העם _____

_____

1. מאיזו מילה מורכבת המילה "ויתילדו"? **מלשון** _____ כלומר _____

_____

2. מהם "ספרי יוחסין"? _____

מדוע משה היה צריך שכל משפחה תביא אליו "ספרי יוחסיהם"? _____

_____

* כעת, כתוב את הפסוק בלשון פשוטה בשנית, אלא שהפעם לאור פירושו של רש"י. _____

_____

_____

יט. כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וַיִּפְקְדֵם בְּמִדְבַּר סִינָי:

מימנויות ברש"י:

1. כמה דיבורים מתחילים יש בפירוש רש"י על פסוק א? _____ וכמה על פסוק ב? _____ ועל פסוק י? _____

2. מהו המדרש עלין מסתמך רש"י בפירושו על פסוק א? _____

3. איזו מילה ברש"י משמעותה היא ש"כך הכתוב רוצה שתבין"?
"_____"

תלמיד יקר! שכוייחצום (יישר כוח עצום) על עמלך ברש"י הנ"ל,
ובעשותך את רצון ה' יתברך שציוה "היו עמלים בתורה"!!!